

Література

1. Ильин И. Основы христианской культуры / И. Ильин. – СПб. : Шпиль, 2004. – 352 с.
2. Лотман Ю. Внутри мыслящих миров / Ю. Лотман // Ю. Лотман. Семиосфера. – С.-Пб.: "Искусство-СПБ", 2001. – С. 150-392.
3. Осадча С. В. Літургічна природа православних богослужбових піснеспівів: культурологічний аспект / Світлана Осадча // Музичне мистецтво : Донецька державна музична академія імені С. С. Прокоф'єва : [зб. наукових статей / ред.-кол. В.В. Восводін, М.Р. Черкашина та ін.]. – Донецьк : Юго-Восток, 2008. – Вип. 8. – С. 78–86.
4. Осадча С. Релігійно-храмова культура як чинник сучасної гуманітарної системи / Світлана Осадча // Духовна культура України : традиції та сучасність : НМАУ ім. П. І. Чайковського : [зб. наукових статей / ред.-упорядн. М.М. Скорик]. – К., 2010. – Вип. 85. – С. 51–63.
5. Самойленко А. Музыкаведение и методология гуманитарного знания. Проблема диалога: Монография / А. Самойленко. – Одесса : Астропринт, 2002. – 244 с.
6. Флоренский П. Из богословского наследия / П. Флоренский // Богословские труды, вып. 9. – М., 1972. – С. 85–248.
7. Флоренский П. Иконостас / П. Флоренский // Христианство и культура. – М. : Аст, 2001. – С. 521–627.
8. Флоренский П. Православие / П. Флоренский // Христианство и культура. – М. : Аст, 2001. – С. 465–490.
9. Флоренский П. Философия культуры / П. Флоренский. – М. : Мысль, 2004. – 685 с.
10. Флоренский П. Столп и утверждение истины: Опыт православной теодицеи / П. Флоренский. – М. : ООО "Издательство АСТ", 2003. – 640 с.

References

1. Ilin, I. (2004). Fundamentals of Christian Culture. St.Petersburg [in Russian].
2. Lotman, J. (2001) Semiosphere. St.Petersburg [in Russian].
3. Osadcha, S. (2008). Liturgical nature of the Orthodox liturgical chants: the cultural aspect. Musical art, 8, 78-86. Donetsk: South-East [in Ukrainian].
4. Osadcha, S. (2010) Religious and temple culture as a factor of the modern humanitarian system. Spiritual culture of Ukraine: traditions and modernity, 85, 51-63. Kiev [in Ukrainian].
5. Samoilenko, A. (2002). Musicology and methodology of humanitarian knowledge. The problem of dialogue: Monograph. Odessa: Astroprint [in Russian].
6. Florensky, P. (1972). From the theological heritage. Theological works, 9, 85-248. Moscow [in Russian].
7. Florensky, P. (2001). Iconostasis. Moscow: Ast [in Russian].
8. Florensky, P. (2001). Orthodoxy Moscow: Ast [in Russian].
9. Florensky, P. (2004). Philosophy of the cult. Moscow [in Russian].
10. Florensky, P. (2003). The pillar and ground of the truth: Experience Orthodox theodicy. Moscow: AST Publishing House [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 12.12.2017 р.

УДК 7.03

Платонов Борис Олексійович

доктор технічних наук, старший науковий співробітник, професор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, оцінювач boris.platonov@gmail.com;

Мазур Вікторія Павлівна

кандидат мистецтвознавства, докторант Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв mazur_viktoria@ukr.net

**ОГЛЯД РИНКІВ І ПРОГНОЗУВАННЯ ОЦІНОЧНОЇ ВАРТОСТІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ
(Частина II – регіональні ринки)**

У першій частині статті "Огляд ринків й прогнозування оціночної вартості художніх творів" (частина I – світові ринки) [6] з використанням запропонованої авторами аналітичної моделі росту прибутковості творів мистецтва (EMР) проаналізовані цінові параметри світових продажів двох сукупностей картин: найдорожчих за останні 50 років й 15 найдорожчих, проданих в ХХІ сторіччі. У другій частині статті аналіз продовжується із залученням російських й українських арт-ринків, з творами яких найчастіше мають справу українські оцінювачі. **Мета** – аналіз й розвиток можливостей запропонованої моделі, яка може допомогти оцінювачам й інвесторам у мистецтво у прийнятті рішень. **Методологія**. В основу методології покладена експоненціальна модель росту вартості, що дозволяє на підставі передісторії зміни цін на художній твір скласти прогноз його майбутньої вартості. Як відправні при моделюванні використовуються ціни продажів на арт-ринках картин, об'єднаних у різні сукупності: найдорожчі світові продажі за останні 80 років, випадково обрані продажі у світі картин старих майстрів, ТОП продажі картин на російському й українському арт-ринках. **Наукова новизна**. У визначенні оціночної вартості картин було введено поняття "швидкість зростання вартості", яке дало змогу в аналізі абстрагуватися від реального значення ціни на твір. **Висновки**. Проведені розрахунки дали можливість визначити найбільш привабливі для інвестування швидкості зростання прибутковостей й на їх підставі розраховувати мультиплікатори, корисні в аналізі інвестування в художні твори.

Ключові слова: художні твори, експоненціальна модель росту вартості, швидкість зростання вартості творів, мультиплікатори, прогноз оціночної вартості.

Платонов Борис Алексеевич, доктор технических наук, старший научный сотрудник, профессор Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств, оценщик; Мазур Виктория Павловна, кандидат искусствоведения, докторант Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Обзор рынков и прогнозирование оценочной стоимости художественных произведений (Часть II – региональные рынки)

В первой части статьи "Обзор рынков и прогнозирование оценочной стоимости художественных произведений" (часть I – мировые рынки) [6] на базе предложенной авторами аналитической модели проанализированы результаты мировых продаж двух групп картин: самых дорогих за последние 50 лет и 15 самых дорогих, проданных в XXI веке. Во второй части статьи анализ продолжен, в том числе с привлечением данных российских и украинских арт-рынков, с произведениями которых чаще всего сталкиваются украинские оценщики. **Цель работы** – проверка и развитие роли предложенной модели, которая может существенно помочь оценщикам и инвесторам в искусство при принятии решений. **Методология.** В основу методологии положена экспоненциальная модель роста стоимости, позволяющая на основании предыстории изменения цен на художественное произведение составить прогноз его будущей стоимости. Как отправные при моделировании используются цены разных групп картин, объединенные в совокупности: самые дорогие мировые продажи за последние 80 лет; случайно выбранные продажи картин старых мастеров; ТОП продажи картин на российском и украинском арт-рынках. **Научная новизна** работы заключается в том, что при определении оценочной стоимости было введено понятие "скорость роста стоимости", которое при анализе позволило абстрагироваться от реального значения цены на произведение, а потому исследовать только динамику изменения цен, над которой не тяготеет известная "миллионная" цена многих из них. **Выводы.** Проведенные расчеты дали возможность определить наиболее привлекательные для инвестирования скорости роста доходностей и на их основании рассчитать мультипликаторы, полезные при анализе инвестирования в художественные произведения.

Ключевые слова: художественные произведения, экспоненциальная модель роста стоимости, скорость роста стоимости произведений, мультипликаторы, прогноз оценочной стоимости.

Platonov Borys, Doctor of Engineering, Senior Scientific Researcher, Professor of the department of art examination of the National Academy of Culture and Arts Management; Mazur Viktoriya, Ph.D. in History of Arts, Doctoral student of the National Academy of Culture and Arts Management

Review of markets and forecasting the estimated value of artistic creatives (Part II – regional markets)

The purpose of the work: The constant attention of experts who are exploring art markets is attracting complex and ambiguous questions about the pricing of works that turn them around. There are various approaches to forecasting their estimated value of 1. The purpose of this work is the proposal of a new formalized model, which will help in forecasting investors in the arts. **Methodology:** The basis of the proposed method is the exponential model of cost growth (EMR), which allows, based on the history of changing prices for a work of art, to simulate a forecast of its future estimated value. As a starting point in modeling, sales figures of paintings were used in different sections: the most expensive world sales over the past 80 years, randomly selected paintings by old masters, TOP paintings sales in the Russian and Ukrainian art markets. The **scientific novelty** of the work is that when determining the estimated value of the paintings, the concept of "the rate of growth of value" was introduced, which allowed in the analysis to abstract from the real value of the price of the work, and therefore to study the dynamics of changes in prices, over which the "million" price of some did not gravitate toward them. A mathematical model that describes this option accelerated the necessary calculations significantly and eventually gave the opportunity to facilitate a standard interpretation of the results. **Conclusions.** The predictions made it possible to determine the most attractive for investors the rate of profitability growth and build on their basis multipliers, useful for use when evaluating evaluators of works of art.

Key words: Artistic works, analysis of top sales of paintings on a world and regional art markets, multipliers, a forecast of the estimated value.

Актуальність теми дослідження. Ідея перевірити, які додаткові результати, крім описаних в [5], могло б принести дослідження поведінки запропонованої моделі, виникла у авторів після усвідомлення факту, що будучи застосованою до сукупностей (або множин) об'єктів, вона може стати додатковим інструментом вивчення динаміки зміни в часі їх цін. Відомо, що аналітики ринків досить успішно використовують цей механізм у визначенні вартості поодиноких об'єктів різнотипного майна [4]¹.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми, що піднімаються в статті, є предметом постійної уваги багатьох дослідників. Наприклад П. Доссі в своїй, дуже цікавій праці [2], що базується на широкій бібліографії й практичному матеріалі, розглядає феномен формування на арт-ринках цін на об'єкти. Книга Ф. Хука [11] містить безліч цікавих прикладів й узагальнень, які розкривають особливості роботи на різнопланових арт-ринках експертів творів мистецтва. Відома австрійська група Kunst AM виклала результати дослідження продажів у 2005 році 500 творів мистецтва [7]. Щорічні публікації в Artprice, що випускаються за редакцією Т. Ерманна [13], завжди актуальні й висвітлюють, в тому числі, "гарячі" дані про 500 найдорожчих продажів у світі творів мистецтва. Багатьом проблемам приділена увага в праці Ю. Автономова [1]. Мета роботи. На тлі цих, далеко не повних посилань, нами вбачається актуальною спроба з єдиних позицій підійти до систематизованого аналізу результатів здійснених на арт-ринках продажів різноманітних мистецьких творів.

Виклад основного матеріалу. Подовжимо розпочатий раніше аналіз угруповань даних, об'єднаних за різними принципами. Нумерація ілюстративного матеріалу надалі наскрізна з [6].

3. Група ВІП15. В ній зосереджені ціни творів, що є досить відомими серед музейників і колекціонерів. Ці п'ятнадцять (надалі ВІП15) об'єктів обрані з відомої монографії Р. Камінга [15] за принципом випадковості. Дані зведені у таблицю 3 (в графі 2 таблиці наведені номери сторінок джерела, на яких розміщується інформація про картини; назви картин представлені мовою оригіналу).

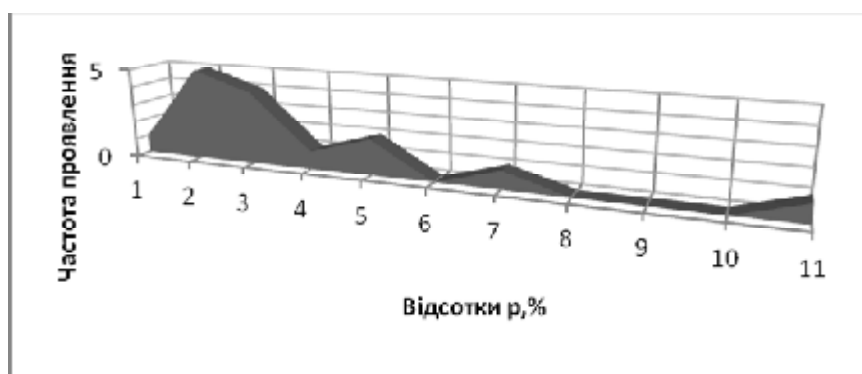
Аналогічно тому, як було зроблено в першій частині статті, на підставі значень р таблиці 3 побудована діаграма 2, що ілюструє частоти проявлення швидкостей зростання вартостей зафіксованих в стовпчику 6. Діаграма 2 має два найбільш виражених піки – в районі 2–3% і 4–5%. Пік значень,

що обмежений інтервалом 2–3%% включає 9 значень, 3 значення формують пік в інтервалі 4–5%%. В сумі це складає 9 + 3 = 12 або 80% вибірки ВІП15.

Таблиця 3

**ВІП15 цін на картини, обрані з монографії Р. Камінга
(впорядкування за зростанням відсотку згідно з графою 6)**

№ п/п	Автор картини, назва, сторінка джерела	Рік створення - рік продажу	Вік твору до продажу (n)	Ціна твору (млн. дол.) S ⁿ	Швидкість зростання вартості (p)
1	Караваджо "Martha Reproving Mary for her Vanity", с.170	1598 – 1971	373	0,312	1,5
2	А. Ван Дейк "Portrait of Mary Princess Royal", с.194	1631 – 1989	358	1,24	1,9
3	Тиціан "Венера й Адоніс", с.143	1553–1994	441	12,387	2,1
4	Веласкес "St. Rufina", с.187	1599 – 1999	400	8,1	2,3
5	М. Пуссен "The Agony in the Garden", с.180	1627 – 1999	372	6,1	2,3
6	Я. Вермеер "Cupid Disarmed by Venus", с.213	1653 –1990	337	2,7	2,3
7	Ж.М. Вієн "Women Leaving The Bathes", с.252	1767 – 2004	237	0,451	2,6
8	Рембрандт "Portrait of a lady aged 62", с.200	1632 – 2000	368	26,46	2,8
9	П.П. Рубенс "Massacre of the innocent", с.191	1612 – 2002	390	68,4	2,9
10	Дж. Трамбл "Portrait of John Adams", с. 274	1793 – 1986	193	0,26	2,9
11	Ж. Фрагонар "Le Verrou (The Bolt)", с.228	1777 – 1999	222	7,776	4,4
12	Ф. Гойя "Bullfight - Suerte de Varas", с.262	1824 –1992	168	7,02	5,4
13	Дж. Констебл "The look", с. 277	1814 – 1990	176	19,306	5,6
14	Е.Делакруа "Choc de Cavaliers Arabes", с. 268	1869 – 1998	129	7,766	6,9
15	Ван Гог "Portrait of Dr. Gauchet", с.330	1890–1990	100	75,0	11,2

Діаграма 2. Частота проявлення значень р в ВІП15

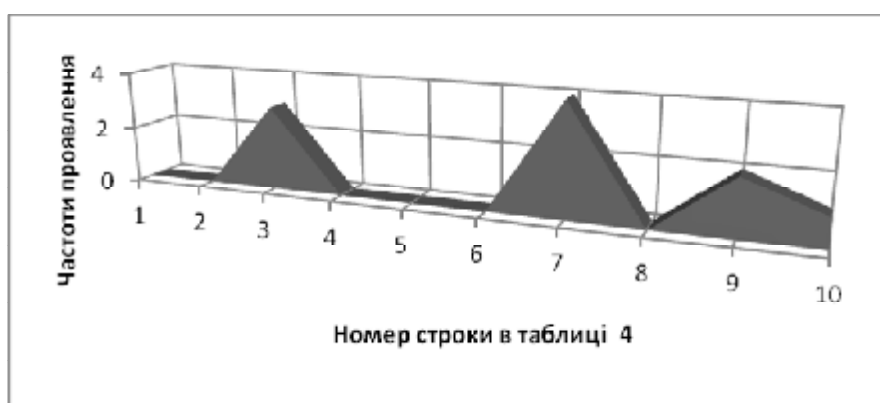
Картини сукупності ВІП15, що складають перший пік діаграми, переважно "старих майстрів", створені 200–450 років тому й мають швидкість зростання р в межах 2–3%%, а картини другого піку створені 160–230 років тому й мають швидкість зростання р в межах 4–5%%. Природно, що швидкості зростання р картин, що одночасно фігурують в різних групах мусять мати однакову величину, що й можна спостерігати в таблицях: наприклад, швидкість зростання вартості р картини постімпресіоніста Ван Гога "Portrait of Dr. Gauchet", що присутня й в ВІП15 й в ТОП15, є в межах 10–12%% в обох таблицях.

4. Група CON10. В рамках цієї сукупності проаналізовані найвищі ціни продажу творів сучасного мистецтва 2015–2016 років (надалі CON10), оприлюднені в [13]. Дані про них з розрахованими швидкостями зростання р представлені у таблиці 4.

**CON10 найвищих цін продажу творів сучасного мистецтва
(впорядкування за зростанням відсотку згідно з графою 6)**

№ п/п	Назва, автор картини, дата народження	Рік створення - рік продажу	Вік твору до продажу (n)	Сучасна ціна твору (млн. дол.) S ⁿ	Швидкість зростання вартості (p)
1	Один м'яч (Spalding Dr. J Silver Series) Джефф Кунс (1955)	1985 – 2016	31	15,285	31,1
2	Без назви, Жан-Мишель Баския (1960)	1982– 2016	34	57,285	32,2
3	"Без назви" Кристофер Вул (1955)	1990–2016	26	13,914	36,7
4	"Будинок архітектора в яру" Питер Дойг (1959)	1991–2016	25	16,346	38,8
5	Без назви, Кристофер Вул (1955)	1990–2015	25	16,965	39,0
6	"І якщо ви" Кристофер Вул (1955)	1992–2016	24	13,605	39,7
7	"Кабина Essence" Питер Дойг (1959)	1994–2015	21	14,862	45,7
8	Ему, Маурицио Каттелан (1960)	2001–2016	15	17,189	65,0
9	Balloon Swan (желтый) Джефф Кунс (1955)	2011–2015	14	14,725	68,6
10	"Медсестра, що втікла" Ричард Принс (1949)	2006–2016	10	9,685	91,8

Картини сукупності CON10, дані про які перенесені на діаграму 3 створені не більше 34 років тому й продані переважно в 2016 році. Швидкість зростання їх вартості p є суттєво більшою в порівнянні з раніше дослідженими творами, а піки частот прояву приходяться на район інтервалів біля 40, 60 й навіть 90 відсотків.

Діаграма 3. Частота прояву значень p в CON10

За результатами дослідження цін трьох (ТОП15, ВІП15 й CON10) груп творів, проданих на відомих арт-ринках, здійснені узагальнення, зведені в таблицю 5. Колонка 4 таблиці надає уявлення про те, що зі зменшенням часу від моменту створення картин до моменту продажу швидкості зростання їх вартостей збільшуються. Найменшою швидкістю зростання вартості характеризуються твори "старих майстрів" віком від 125 до 500 років 1,5–5%; найбільшою твори віком менш 30 років. Як слідує з таблиці 5, значення p для цієї групи творів є в межах 30–90%. Подібні значення є вельми "незвичними, навіть підозрілими" оцінювачам, які зазвичай у випадках оцінки інших видів майна найчастіше звикли оперувати значеннями в районі 5–10, і дуже рідко 30 відсотків й тому будуть вважатися для експоненціальної моделі росту вартості (ЕМР) такими, що знаходяться за межами порогу її чутливості. Це означає, що вартості творів сучасних художників створені біля 30 й менш років тому не можуть бути коректно досліджені запропонованим методом, для них потрібно шукати модель іншу.

Значення p для творів віком від 30 до 125 років таблиці 5 знаходиться в межах 6–30%, що дозволяє достатньо чітко визначити їх можливу вікову приналежність та стиль виконання.

Швидкість зростання вартостей вибірок ТОП15, ВІП15 й CON10

№ п/п	Вік твору (n)	Термінологічне визначення групи творів	Швидкість зростання вартості, p
1	400 – 500	Старі майстри	1,5–2
2	200 – 400	Старі майстри	2–3
3	125 – 200	Старі майстри	4–5
4	80 – 125	Модернізм	6–15
5	Менш 80	Contemporary art*	20–35
6	Менш 30 (поріг чутливості)	Contemporary art*	30–90

* даний термін нами застосований у англійському варіанті транскрипції через універсальність

РОС15 робіт найдорожчих російських художників
(впорядкування за зростанням відсотку згідно графі 6)

№ п/п	Автор картини, назва	Рік створення-продажу	Вік твору до продажу (n)	Сучасна ціна твору (млн дол.) S ⁿ	Швидкість зростання вартості (p)
1	1. Владимир Боровиковский. Портрет графини Любови Ильиничны Кушелевой, урожденной Безбородко	1803–2014	211	5,02	4,0
2	Константин Маковский. Из повседневной жизни русского боярина в конце XVII века	1868–2007	139	4,20	6,0
3	2. Иван Айвазовский. Американские суда у скалы Гибралтара	1873–2007	134	5,34	6,4
4	3. Василий Верещагин. Жемчужная мечеть в Агре	1880–2014	134	6,15	6,5
5	Павел Кузнецов. Восточный город. Бухара	1912–2014	102	3,97	8,1
6	4. Александр Родченко. Конструкция № 95	1919–2016	97	4,5	8,7
7	5. Александр Яковлев. Портрет Василия Шушаева в его студии	1928–2007	97	5,56	8,9
8	6. Владимир Баранов-Россине. Ритм (Адам и Ева)	1910–2007	97	5,37	8,9
9	Борис Григорьев. Пастух с холмов	1920–2008	88	3,72	9,3
10	Вера Рохлина. Картежники	1919–2008	89	4,05	9,4
11	7. Зинаида Серебрякова. Спящая девочка	1923–2015	92	5,85	9,4
12	8. Соня Делоне. Рынок в Миньо	1915–2002	87	4,34	9,6
13	9. Юрий Анненков. Портрет Александра Николаевича Тихонова	1922–2014	92	6,27	9,5
14	Михаил Нестеров. Видение отроку Варфоломею	1922–2007	85	4,30	9,8
15	Илья Кабаков. Жук	1982–2008	26	5,83	33,3

Якщо порівняти дані таблиці 5 з даними, що є в роботах інших авторів, наприклад П. Доссі [2], Ф. Хука [11], групи Kunst AM [7], Т. Ерманна [13], треба констатувати, що вони з ними пересікаються тільки частково. Найбільшим є пересічення з даними П. Доссі [2], але її увага зосереджена переважним чином на ціновому спектрі розподілу творів на ринку, а не темпах зростання їх вартості. З даними інших джерел збіг не настільки очевидний, щоб його можна було вважати підтвердженням наведених тут результатів, чого ми, власно кажучи, й не очікуємо, адже досліджуємо темпи зростання вартості художніх творів. Звичайно, прийнятий в таблиці 5 розподіл на вікові періоди (основною для поділу стали хронологічні межі й загальноприйняті термінологічні визначення) не є сталим, можливе "накладення" періодів один на другий, а тому є певні неод-

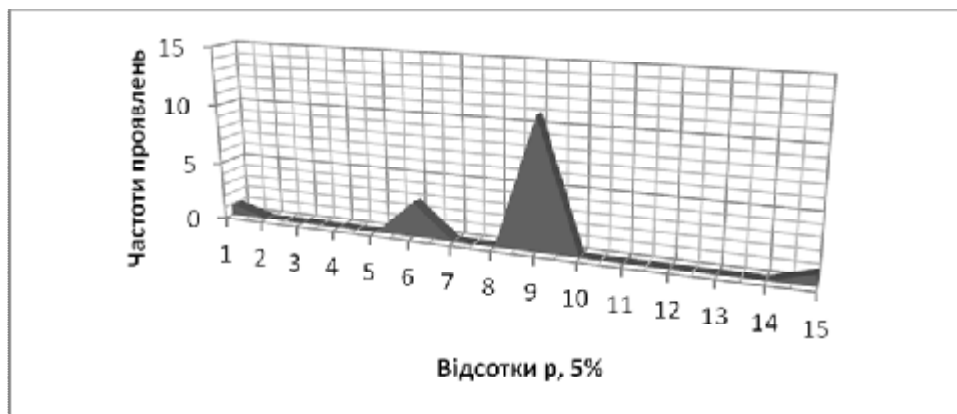
нозначності. Можливо, цього можна було б уникнути, обравши більш часті інтервали. Адже бажаним більш точного результату завжди є можливість звернутися безпосередньо до наведених вище даних.

Сорок досліджених відомих картин, проданих за останні 60–80 років (а саме такою є загальна кількість творів в ТОП15, ВІП15 й СОН10) вкупі з виявленою довгостроковою тенденцією росту швидкості вартості картин, є досить серйозним прецедентом, щоб лишити його поза увагою. Адже продаж був здійснений на арт-ринках, функціонуючих за сталою, "європейською традицією (the European Tradition)" [14]. Отримані на них дані можуть бути для вітчизняних мистецтвознавців й оцінювачів взірцем, репером можливих закономірностей, співвідношень й значень вартостей, що варто використовувати як корисний й необхідний в роботі довідковий матеріал.

Ризикнемо крізь призму градації таблиці 5, застосувавши ЕМР, розглянути характеристики деяких регіональних арт-ринків пострадянського простору, з об'єктами яких часто доводиться мати справу українським оцінювачам. Відомо, що найпотужнішим з них є російський, до того ж українські колекціонери й оцінювачі часто мають справи з творами художників саме з цього регіону.

5. Група РОС15. Матеріали з цієї групи картин були залучені для дослідження з вельми насиченою інформацією російського сайту artinvestment.ru [8]. Зі списку у 32 картини, включених сайтом у рейтинг найдорожчих, для аналізу було обрано 15 (РОС15), розташованих у кінці списку. Це зроблено свідомо тому, що, по-перше, більшість картин верхньої частини наведеного рейтингу створена художниками, строго говорячи не зовсім російськими. На сайті, наприклад, вказується: "Народився в Російській імперії або СРСР – це російський художник, без оглядок на етнічне походження та те, як надалі склалася його подальша доля. Наприклад у Кандинського в різні роки були громадянства російське, німецьке, а помер він з французьким. Й це не є підставою для сумнівів, що він художник російський [8]". Й подібне можна стверджувати не менш як про десятку художників, що займають верхню частину рейтингу сайта. Тому уявляємо, що саме в обраній для аналізу частині рейтингу зосереджені, безсумнівно, російські художники (автори й назви картин надані мовою оригіналу).

Діаграма 4, побудована на значеннях графа 6 таблиці 6 демонструє характер появи на арт-ринку творів з відповідним відсотком росту вартості p . На діаграмі 4 два явних піки, в районі 6% (три значення) і в районі 8–10% (одинадцять значень). Найбільша кількість творів з РОС15 має значення p в межах 8–10%, що є дуже близьким до значення швидкості зростання вартості, яку показала довгострокова тенденція, $p = 10,58\%$. Якщо довіряти даним [6], треба констатувати відповідність темпів росту вартості художніх творів російського ринку темпам росту арт-ринку світового. Адже у 11 з 15 творів РОС15 показники відповідні або трохи менші цього значення.

Діаграма 4. Характер прояву значень p в РОС15

В таблиці 7 зроблено порівняння темпів зростання швидкості p російських творів (графа 5) з темпами зростання швидкості світових ТОП творів (графа 4). Слід констатувати (це стосується й творів класиків, починаючи з XVIII сторіччя, й творів сучасних авторів) їх несуттєве розходження. Адже динаміка зміни вартостей на ринках схожа, але реальні ціни на роботи ринків світового й російського при однаковому значенні відсотку зростання вартостей можуть відрізнятись на порядок й більше. Цей факт можна встановити звернувшись до даних наведених вище таблиць, наприклад 2 і 6. Ця властивість моделі ЕМР, на наш погляд, є головною її цінністю, адже модель дозволяє аналізувати динаміку зміни вартості творів мистецтва, абстрагуючись від їх номінальних, іноді приголомшуючих цін, а тому отримані результати зручні для прогнозування вартості творів мистецтва на різних арт-ринках.

За результатами моделювання на ЕМР темпи динаміки змін світового і російського ринків показують явний збіг. Слід звичайно враховувати, що вказані в таблиці 6 картини були написані художниками, яких можна відносити не лише до російської, а й до світової культури (З. Серебрякова, С. Делоне), що, безумовно, вплинуло на результати.

**Швидкість зростання вартості творів РОС15
залежно від часу створення у порівнянні з даними таблиці 5**

N п/п	Вік твору (n)	Термінологічне визначення групи творів	Швидкість зростання з таблиці 5, (p,%)	Отримана швидкість зростання (p,%)
1	400–500	Старі майстри	1,5–2	–
2	200–400	Старі майстри	2–3	4
3	125–200	Старі майстри	4–5	6–6,5
4	80–125	Модернізм	6–15	8–10
5	Менш 80	Contemporary art	20–35	33
6	Біля 30	Contemporary art	30–90	–

6. Група (УКР10). Ціни на український живопис, який досліджуються нижче, аналізуються з урахуванням їх розподілу на два умовних періоди. До першого (УКР10) віднесені роботи українських авторів, створені у радянські часи, до другого ті, які вважаються суто українськими, вже уособленими від радянського або російського арту. В УКР10 зібрані картини, написані в 1945–1989 роках [12]. Природно, що український живопис другої половини ХХ сторіччя не обмежується тільки картинами цієї десятиліття, але саме вони: "... не втратили у ціні навіть у період кризи й на думку галеристів колекціонери цінують їх завжди [12]". Їх ціною S_n для розрахунку швидкості зростання p вважалася наведена нижня межа естимейту, що її визначили в доларовому еквіваленті незалежні оцінювачі відповідних картин, адже більшість картин зберігається в музеях, й природно на ринку не котуються. Як й в попередніх розрахунках приймається $S_0 = \$1000$.

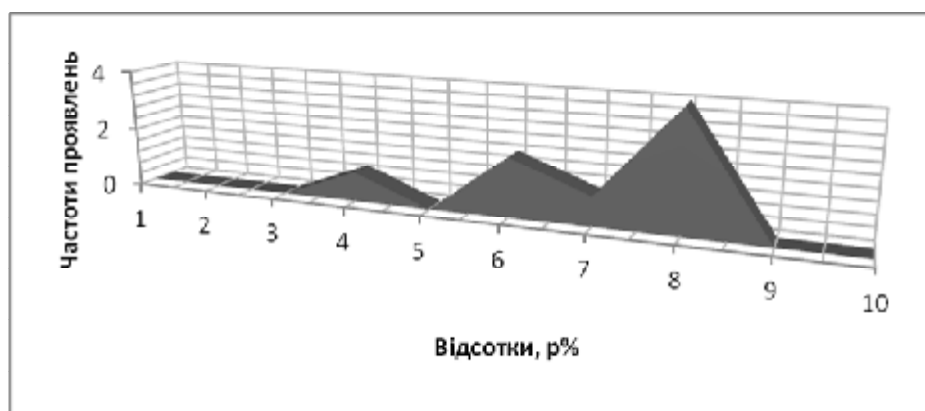
Таблиця 8

**УКР10 цін творів українських авторів періоду 1945 –1989 рр.
(впорядкування за зростанням відсотку згідно з графою 6)**

N п/п	Автор картини, назва (на мові джерела)	Рік створення - оцінки	Вік твору до оцінки (n)	Ціна твору або естимейт (тис. дол.) S^n	Швидкість зростання вартості (p)
1	С. Григорьев "Піонер"	1951–2011	60	11*	4,0
2	А. Эрдели "Пастушка"	1930–2011	81	45*	4,7
3	Т. Яблонская. "На лісовій галявині"	1959–2011	52	20*	5,8
4	А. Коцка. "Верховинка в червоній хустці"	1970–2009	39	12	6,4
5	И. Бокшай "На шляху"	1956–2010	54	35	6,6
6	В. Цветкова. "Весняний ранок"	1961–2011	50	40*	7,4
7	С. Шишко "Вид на Аю-Даг"	1956–2011	55	70*	7,7
8	Н. Глушенко. "Владимирская горка"	1953–2011	58	90*	7,8
9	Ф. Захаров "Останній сніг"	1976–2009	33	15	8,2
10	А. Шовкуненко "Букет роз"	1970–2011	41	30*	8,3

* твір на арт-ринку не котується; умовна дата оцінки – дата виходу статті [12] (2011 р.).

Як і вище, на підставі даних таблиці 8 побудуємо діаграму 5.

Діаграма 5. Характер прояву значень p в УКР 10

Діаграма 5 має три очевидних піки: в районі 4% (два значення), 6% (три значення) і в районі 7–8%% (п'ять значень). Відповідно до віку творів швидкості зростання p рознесені по періодах й разом з даними таблиці 7 сформували узагальнюючу таблицю 9, яка дає вичерпну картину темпів зростання вартостей для усіх досліджених ринків.

Дані діаграми 5 й таблиці 9 дозволяють стверджувати: найбільша кількість творів з УКР10 – п'ять, має значення $p = 7 - 8\%$, що можна вважати близьким, але все ж таки меншим значення довгострокової тенденції $p = 10,58\%$. Зі сподіванням на майбутній розвиток українського ринку можна припустити, що тенденція зближення буде подовжена у бік ліквідування різниці. А зараз треба констатувати що: 1) арт-ринок в Україні існує; 2) він недостатньо насичений творами, особливо старих майстрів; 3) в даний час в кількісному обчисленні темпів росту вартостей творів він має відставання в порівнянні зі світовим й російським (графік 6 таблиці 9) ринками.

Таблиця 9

Зведена картина швидкості зростання вартості творів залежно від часу створення

№ п/п	Вік твору (n)	Групи творів	Швидкість зростання вартості УКР10 (p,%)	Швидкість зростання вартості з таблиці 5, (p,%)	Швидкість зростання вартості РОС15, (p,%)
1	400–500	Старі майстри	–	1,5–2	–
2	200–400	Старі майстри	–	2–3	4
3	125–200	Старі майстри	–	4–5	6–6,5
4	80–125	Модернізм	5	6–15	8–10
5	Менш 80	Contemporary art та соцреалізм	4–8,5	20–35	33
6	Біля 30	Contemporary art	8	30–90	–

7. Продажам творів українських художників, що входять до другого умовного періоду українського арт-ринку, присвячено багато джерел. Проаналізовані два. Перше з них [9] фіксує здійснення важливішої події – уособлення в свідомості світових фахівців українського арту від російського та охоплює картини шести найуспішніших українських художників (УКР6). Сталося це в 2009 році – окремі торги робот українських авторів на Sotheby's. Друге включає тринадцять (УКР13) найдорожчих аукціонних продажів українського сучасного мистецтва 2016 року [10]. Конкретні характеристики творів можна подивитись у відповідних джерелах. Роботи мають вік від одного до двадцяти років. Спроба визначення швидкості зростання вартості p для УКР6 та УКР13 показала, що це є неможливим через проблему з порогом чутливості методу ЕМР, тому для їх аналізу треба залучити інші методи.

Висновки. На підставі наведених викладок та розрахунків із застосуванням моделі ЕМР сформулюємо висновки, які можуть бути корисними для мистецтвознавців й оцінювачів, працюючих в царині експертизи творів мистецтва

1. На нашу думку, найбільш коректним для застосування в оцінці художніх творів є порівняльний підхід. Для об'єктів, що мають досить скупі кількісні відмінності, причому і їх якісні відмінності суто відносні й розмиті (а саме такими переважно є параметри творів мистецтва) порівняльний підхід є й найбільш гнучким й різноманітним. Крім того, він базується на даних реального ринку, а тому захищає оцінювача від можливих похибок, які можуть виникнути на базі методів, що "сповідують" послідовні розрахунки, притаманні, наприклад, витратному підходу. Застосування прибуткового, або доходного підходу, при оцінці культурних цінностей на наш погляд є великою екзотикою, тому що, як правило, культурні цінності доходу не приносять.

2. Запропонована модель експоненціального росту вартості ЕМР показала стійку робочу придатність при аналізі більш як 60 художніх ТОП творів різних ринків віком старше 30 років. Результати моделювання дозволяють порівнювати темпи росту вартості художніх творів різних стилів, абстрагуючись від їх номінальних цін, що значно полегшує як розрахунок, так й інтерпретацію результатів.

3. Українські мистецтвознавці відмічають, що серед українців стабільним інтересом користуються наступні групи творів: російська та українська класика рубежу XIX–XX століть, а також роботи сучасних авторів. Роботи відомих європейських майстрів в українських колекціях можна зустріти не дуже часто. Сказане дозволяє приблизно зорієнтуватись, на яке коло інтересів колекціонерів будуть спрямовані робочі зусилля українських оцінювачів й забезпечити їх можливістю залучити корисні аналоги.

4. Для російського ринку масова швидкість зростання вартості є в районі 8-10%%, що підводить до висновку про трохи меншу його ефективність в порівнянні з довгостроковою світовою швидкістю зростання (10 -12%%). А для українського ринку масова швидкість зростання є в районі 7-8%%, що говорить про його поки ще меншу "ефективність" в порівнянні з проаналізованими іншими.

5. Здається, для когось наведене і є очевидним, але є низка факторів, що підвищує для оцінювача роль отриманих результатів. По-перше, з'явилися кількісні дані для порівняння, що дає можливість коректніше проводити розрахунки. По-друге, швидкість зростання абстрагована від номінальної ціни творів мистецтва на різних арт-ринках й ілюструє тільки динаміку процесів, що там відбуваються, спрощуючи розрахунки й порівняння. По-третє, погляд на темпи росту вартості при порівнянні ілюструють інші кількісні характеристики, ніж їх дають співставлення, наприклад, цін, обсягів продаж і капіталізації на ринках, інколи ці розбіжності не на користь останніх. По-четверте, надана можливість залучити до розгляду відповідний період часу (або

інтервал), протягом якого відбулися зміни вартості, в деяких випадках дає додаткові важелі співставлення з аналогами й може значно полегшити "життя" оцінювачу.

6. Для прогнозування й порівняння отриманих результатів у оцінювачів є можливість скористатись відомим інструментом мультиплікаторів або фінансових коефіцієнтів. Так, по різному, вони можуть називатися у різних авторів, наприклад в [3; 4]. Їх можна побудувати на базі майже усіх наведених таблиць, що мають розраховані значення p . Зупинимось на понятті "мультиплікатор" й з усього різноманіття мультиплікаторів оберемо ті, які за відомий період задають зв'язок між ціною й виручкою: вони мають умовну англійську назву P/S (Price/Sales) і застосовуються інвесторами при формуванні гіпотез о майбутніх прибутках й дивідендах. Кількісним значенням такого мультиплікатора є $m = P/S$. З деякими обмеженнями, пов'язаними з точністю результатів, в якості такого мультиплікатора може виступати вище розглянута швидкість зростання прибутковості p , адже еквівалентом P може вважатися S_0 , а еквівалентом S вважатися S_n з формули 1. Тобто $m = 1 + p$, а усі швидкості зростання вартості, наведені в таблиці 9 з відповідними індивідуальними корективами оцінювачів можуть бути використані в якості мультиплікаторів при прогнозуванні вартості творів мистецтва. В принципі, в наведених таблицях можна знайти прецеденти мультиплікаторів і інших типів, не тільки P/S, якщо це стане в нагоді оцінювачу й буде йому корисним.

7. В якості прикладу спробуємо побудувати умовний прогноз найдорожчої вартості картини ціною $S_0 = 10\ 000$ дол. США для пропозиції продажу на світовому, російському або українському ринках. Звернемось до таблиці 9, стрічки 4. Значення p для різних ринків в таблиці є відповідно: український ринок 5%, російський ринок 6 – 15% й світовий ринок 8-10%. В розрахунок залучатимемо найбільші значення меж інтервалу з таблиці. Прості розрахунки показують, що за найбільшу ціну картина може дати при продажі на російському ринку $S_n = 10\ 000 (1 + 0,15) = 11\ 500$ дол. США.

Примітки

¹ Певно, що, як і в деяких інших випадках дослідження фінансових коефіцієнтів, наприклад [3], поріг чутливості ЕМР обмежується (не менше) 30 роками.

Література

1. Автономов Ю. Взгляд на искусство через призму экономической теории (Спрос на рынке изобразительного искусства) / Ю. Автономов // Неприкосновенный запас. – 2003.
2. Досси П. Продано! Искусство и деньги / П. Досси. – СПб.: Издательство К.Тублина, 2011. – 288 с. – (Лимбус Пресс, ООО).
3. Есипов В. С. Оценка бизнеса / В. С. Есипов, Г. А. Маховикова, В. В. Терехова. – СПб.: Питер, 2008. – С. 1014-1022.
4. Оценочные мультипликаторы в оценке бизнеса [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://vamocenka.ru/ocenochnye-multiplikatory-v-ocenke-biznesa/05.06.2017>.
5. Платонов Б. О. Аналіз прибутковості творів мистецтва / Платонов Б. О. // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – К. : Міленіум, 2017. – № 1. – С.86–90
6. Платонов Б.О. Огляд ринків й прогнозування оціночної вартості художніх творів (Частина I – світові ринки) /Платонов Б.О., Мазур В.П. // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – К. : Міленіум, 2017. – № 4. – С.106–113.
7. Руководство по инвестированию на рынке предметов искусства / [С. Скатерщиков, В. Кориневский, О. Яковенко та ін.]. – М: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 224 с.
8. Самые дорогие картины русских художников [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://artinvestment.ru/invest/rating/20080411_top12rus.html#a7.
9. Тарасова Д. Шесть самых успешных украинских художников, которых стоит знать [Электронный ресурс] / Тарасова Д. – Режим доступа: http://ru.espresso.tv/article/2016/12/08/6_samykh_ushpeshnykh_ukraynskyk.
10. Топ 13 найдорожчих аукционных продажів українського сучасного мистецтва 2016 року [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://artslooker.com/top-12-naydorozhchih-auktsionnih-prodazhiv-ukrayinskogo>.
11. Хук Ф. Завтрак у Sotheby's: Мир искусства от А до Я / Филип Хук; пер. С англ. В.Ахтырской. – СПб.: Азбука, Азбука-Артикус, 2015. – 416 с.:ил.
12. 10 самых дорогих украинских художников 1945-1989 годов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://photo-tochka.livejournal.com/545542.html>.
13. Artprice [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.artprice.com/artprice-reports/the-contemporary-art-market-report>.
14. Pearce Susan M. On collecting : an investigation into Collecting in the European Tradition / Pearce Susan M. – London – New–York – Routledge, 1995. – 440 с.
15. Robert Cumming. Art. / Robert Cumming. – London, New York, Munich, Melbourne, and Delhi, 2005. – 512 с.

References

1. Avtonomov Yu. (2003). A look at art through the prism of economic theory (Demand in the fine art market). Nprikosnovennyi zapas, 3. [in Russian]
2. Dossi P. (2011). Hype! Kunst und geld. (Trans.). SPb.: Lymbus Press [in Russian]
3. Esypov V. & Makhovykova H. & Terekhova V. (2008). Otsenka byznesa. SPb.: Pyter, 1014-1022. [in Russian]
4. Otsenochnye multiplykatory v otsenke byznesa. (2017). Retrieved from: <http://vamocenka.ru/ocenochnye-multiplikatory-v-ocenke-biznesa/05.06.2017>. [in Russian]
5. Platonov B. (2017). Fine art profitability analysis. National Academy of Menagerial staff of culture end Art Herald. K.: Milenium, 1, 86 –90. Retrieved from https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/Visnyk_NAKKKiM/Visnyk_1_2017.pdf [in Ukrainian].

6. Platonov B. & Mazur V. (2017). Review of markets and forecasting of the estimated value of works of art (Part I – world markets). National Academy of Managerial staff of culture end Art Herald. K.: Milenium, 4, 106 – 113. Retrieved from https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/Visnyk_NAKKKiM/Visnyk_4_17.pdf/ [in Ukrainian].
7. Skatershchykov S. & Korynevskiy V. & Yakovenko O. (2006). Guide to investing in the art market. M: Alpyna Byznes Buks [in Russian]
8. The most expensive paintings of Russian artists. (2017). Retrieved from: https://artinvestment.ru/invest/rating/20080411_top12rus.html#a7,03.04.2017 [in Russian]
9. Tarasova D. (2016). Six of the most successful Ukrainian artists worth knowing about. Retrieved from: http://ru.espreso.tv/article/2016/12/08/6_samykh_ushpeshnykh_ukraynyskykh_khudozhnykov_kotorykh_stoyt_znat,08.12.2016 [in Russian]
10. Top13 of the roadside auction sales in the Ukrainian contemporary art 2016. (2016). Retrieved from: <http://artslooker.com/top-12-naydorozhchih-auktsionnih-prodazhiv-ukrayinskogo-suchasnogo-mistetstva-2016-roku/03.04.2017> [in Ukrainian]
11. Philip Hook. (2015). Breakfast at Sotheby's An A-Z of the Art World. (V. Akhtyrskaya, Trans.). SPb.: Azbuka [in Russian]
12. The 10 most expensive Ukrainian artists of 1945-1989. (2017). Retrieved from: <http://www.phototochka.livejournal.com/545542.html>. [in Russian]
13. Artprice. (2016). Retrieved from: <http://www.artprice.com/artprice-reports/the-contemporary-art-market-report-2016/2015-2016-synopsis> 03.02.2016
14. Pearce Susan M. (1995). On collecting : an investigation into Collecting in the European Tradition. London, New York, Routledge. (The Collecting Cultures Series).
15. Robert Cumming. (2005). Art. London, New York, Munich, Melbourne, and Delhi

Стаття надійшла до редакції 27.11.2017 р.

УДК 792.8

Бойко Ольга Степанівна
кандидат мистецтвознавства, доцент,
заступник декана факультету хореографічного
мистецтва Київського національного університету
культури і мистецтв

ТАНЦЕАТР У МЕЖАХ ТРАДИЦІЙ ЕКСПРЕСІОНІСТСЬКОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Мета статті – на основі врахування трансформації культурно-історичних і мистецько-світоглядних чинників проаналізувати основні мистецькі засади становлення театрів танцю, зокрема у межах експресіоністського хореографічного мистецтва та з урахуванням творчих пошуків П. Бауш. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні мистецтвознавчого, культурологічного та біографічного підходів для аналізу теоретично-мистецького та практичного підґрунтя творчості провідного німецького хореографа П. Бауш та її ролі у становленні сучасних напрямів хореографічного мистецтва. **Наукова новизна** полягає у концептуалізації уявлень про основні естетико-теоретичні аспекти формування та ціннісно-мистецькі здобутки хореографічного мистецтва 70-х років ХХ століття на прикладі творчих пошуків П. Бауш, які визначили становлення танцтеатрів та їх актуальність для сучасної хореографії, зокрема у руслі посилення інтересу до танцювального мистецтва. **Висновки.** П. Бауш є засновником нового театраль-танцювального напрямку – танцтеатру. Акцентуючи увагу на внутрішньособ'єктивному аспекті людського життя, застосовуючи трагічно-неестетичні форми його хореографічного втілення на сцені, що характерно для німецького експресіоністського танцю, вона створила нову театраль-пластичну мову, яка почасти відійшла від традицій німецької хореографії першої половини ХХ століття. Ідеї П. Бауш та їх практичне втілення стали основою формування нових підходів не лише до хореографічного мистецтва, а й до театраль-ного.

Ключові слова: танець, танцтеатр, хореографічне мистецтво, експресіонізм, П. Бауш.

Бойко Ольга Степанівна, кандидат искусствоведения, доцент, заместитель декана факультета хореографического искусства Киевского национального университета культуры и искусств

Танцтеатр в рамках экспрессионистского хореографического искусства

Цель статьи – на основе учета трансформации культурно-исторических и художественно-мировоззренческих факторов проанализировать основные художественные принципы становления театров танца, в частности в рамках экспрессионистского хореографического искусства и с учетом творческих поисков П. Бауш. **Методология** исследования заключается в применении искусствоведческого, культурологического и биографического подходов для анализа теоретико-художественного и практического основания творчества ведущего немецкого хореографа П. Бауш и ее роли в становлении современных направлений хореографического искусства. **Научная новизна** заключается в концептуализации представлений об основных эстетико-теоретических аспектах формирования и ценностно-художественных достижениях хореографического искусства 70-х годов ХХ века на примере творческих поисков П. Бауш, которые предопределили становление танцтеатров и их актуальность для современной хореографии, в частности в русле усиления интереса к танцевальному искусству. **Выводы.** П. Бауш является основателем нового театраль-танцевального направления – танцтеатра. Акцентируя внимание на внутрисубъективном аспекте человеческой жизни, применения трагически-неэстетичных форм его хореографического воплощения на сцене, что характерно для немецкого экспрессионистского танца, она создала новый театраль-пластический язык, который отчасти отошел от традиций немецкой хореографии первой полови-